

HÍREK, BESZÁMOLÓK

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEÉMIA CLXII. RENDES KÖZGYŰLÉSE

A Magyar Tudományos Akadémia 1998. évi CLXII. rendes közgyűlését május 4-én és 5-én tartotta az Akadémia Roosevelt téri székházának dísztermében.

A közgyűlést az Akadémia elnöke nyitotta meg. A megnyitón részt vett GÖNCZ Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke is és rövid beszédben üdvözölte a közgyűlést. Az Elnök úr elmondta, hogy a rendszerváltás óta eltelt évek szétválasztották a felesleges vagy nélkülözhető intézményeket a társadalom számára nélkülözhetetlenektől és az Akadémiáról kiderült, hogy az ország számára nem nélkülözhető.

A megnyitás után — szokásos forgatókönyv szerint — megtörtént a Határozatszövegező, valamint a Szavazatszámoló és Hitelesítő Bizottság megválasztása és kiküldése, majd az Akadémia Aranyérmének, az Akadémiai Díjnak és az Újságírói Díjnak az átadása. A díjkiosztás bennünket érintő eseménye volt, hogy Akadémiai Díjat kapott STEINER Ferenc kollégánk. Ezúton is gratulálunk neki.

A díjkiosztás után átadták a legújabb akadémiai doktorok doktori okleveleit. A délelőtti ülés befejezéseként KOSÁRY Domokos akadémikus megemlékezett az 1848-as magyar forradalomról és szabadságharcról.

Délután az akadémikusok gyűlése megválasztotta az Akadémia új rendes és levelező tagjait, ezáltal szám szerint 35, ill. 34 tagot. A X. osztály új akadémikusai: BÁRDOSSY

György, GÉCZY Barnabás és MAJOR György rendes tagok, míg ÁRKAI Péter, ÁDÁM József és PÁPAY József levelező tagok lettek. A választás során új külső és tiszteleti tagokat is választottak.

Másnap, 5-én a teljes közgyűlésnek bejelentették a tagválasztás eredményét, KEVICZKY László főtitkár vitára bocsátotta az Akadémia 1999-es költségvetési irányelveit és tájékoztatót adott az akadémiai intézményhálózat konszolidációs folyamatáról. A tájékoztatót követő vita után megválasztották az AKT (Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa) hiányzó, 15. tagját.

Délután NÁRAY-SZABÓ Gábor tájékoztatót az Akadémiai Könyvtár konszolidációjáról, ezt vita és a főtitkári, illetve elnöki válaszok követték. Végül a közgyűlési határozatok elfogadása és egy zárzó zárta a közgyűlést.

A közgyűlés tagjainak este a MATÁV Szimfonikus Zenekar Torelli Kamarazenekara a közgyűlés színhelyén hangversenyt adott.

A Magyar Tudományos Akadémia Földtudományok Osztálya nyilvános közgyűlési osztályülést tartott május 6-án *A Föld fejlődése és dinamikája* címmel. Az ülésen MÉSZÁROS Ernő, MESKÓ Attila, BÁRDOSSY György, CZELNAI Rudolf, ÁDÁM József és GÉCZY Barnabás akadémikusok, valamint GÖTZ Gusztáv doktor voltak az előadók.

Bodoky Tamás

AZ MTA GEOFIZIKAI TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁGÁNAK (GTB) ÜLÉSE A MAGYAR OLAJ- ÉS GÁZIPARI RÉSZVÉNYTÁRSASÁGNÁL

(1998. március 20.)

Jelen voltak a GTB tagjai: ÁDÁM Antal, BARÁTH István, BODOKY Tamás, DOBRÓKA Mihály, DRAHOS Dezső, GYULAI Ákos, HORVÁTH Ferenc, KISS Bertalan, MÁRTON Péter, MESKÓ Attila, MÜLLER Pál, ORMOS Tamás, PÁLYI András, POSGAY Károly, REZESSY Géza (FARKAS István helyett), SOMFAI Attila, STEINER Ferenc, SZEIDOVITZ Győző, TAKÁCS Ernő, VERŐ László, ZELEI András, valamint a MOL Rt. képviselőiben: BÉRCZI István, BOKOR Csaba, SOMFAI Attila, TRÖMBÖCZKY Sándor.

Kimentését kérte: BENCZE Pál, FARKAS István, SZARKA László, VERŐ József.

TAKÁCS Ernő bizottsági elnök köszöntötte a GTB megjelent tagjait és állandó meghívottait. Külön köszöntötte a MOL Rt. üzletágainak megjelent vezetőit. Emlékeztette a jelenlévőket arra, hogy ezen ülésre a GTB legutóbbi ülésén (1997. október 1-jén, a Miskolci Egyetem Geofizikai Tanácsán) elhangzottak következtében kerül sor a MOL Rt. oktatáspolitikai elképzeléseinek megismerésére.

BÉRCZI István igazgató (Kutatás-Művelési Mérnöki Iroda) a MOL Rt. és személy szerint KUGLER és MAGYARI

vezérigazgató-helyettes urak nevében köszöntötte a megjelenteket. Kijelentette, hogy az oktatási intézményekkel való kapcsolatokat rendkívül fontosnak tartják, különös tekintettel a fokozott nemzetközi verseny által igényelt, integrált ismeretekkel rendelkező geoszakemberek képzésére. Ebben a MOL Rt. is szívesen részt vesz.

BOKOR Csaba igazgatóhelyettes (Hazai Kutatási Üzletág) a MOL Rt. magyarországi szénhidrogén-kutatási programja földtani-geofizikai feladatainak tükrében ismertette azon kívánalmakat, amelyek birtokában a szakemberek képesek lehetnek a tervezett feszített program sikeres végrehajtására. Kifejtette, hogy az erőtér-geofizikai módszerek egyre nagyobb szerepet kapnak, a szeizmikus módszerektől a jobb modellalkotást várják a nagy- és kismélységű régiókban egyaránt. A térinformatikai módszerekre növekvő mértékben kívánnak támaszkodni. E feladatokhoz olyan szintetizálni képes szakemberekre van szükségük, akik e kihívásoknak meg tudnak felelni, akik ismeretekkel rendelkeznek a megfelelő számítástechnikai, integrált értelmező rendszerekről is. Lassan elvárható lesz az egyetemektől az,

hogy ilyen rendszerekkel rendelkezzenek. A MOL Rt. a szakember-utánpótlás érdekében rövid kurzusok, új tárgyak és tematikák bevezetése, vendégoktatók meghívása, szakértői tevékenységre való felkérés, valamint eszközök formájában támogatni kívánja a képzést mindkét egyetemen. E támogatás már ma is létezik, bár az egyetemektől és diszciplináktól függően különböző mértékben. A támogatandó geofizikai témák tekintetében megbeszélést javasol a geofizikai tanszékkel. A MOL Rt. szakember-állományának felmérése és a szakember szükséglet 15 éves stratégiájának kidolgozása folyamatban van, annak eredményéről (várhatóan 1998 augusztusában) az egyetemeket tájékoztatni fogják.

TRÖMBÖCZKY Sándor főmérnök (Hazai Termelési-Gáztárolási Üzletág) tájékoztatta a bizottság tagjait MOL Rt. termelési terveiről. A siker érdekében nagyon fontosnak tartotta a minél megbízhatóbb 3-D geomodellek létrehozását, mivel ezek jelentik a termelés-művelés alapját. Nagy kihívás a lyukgeofizika számára a nem homokkő tárolók minél jobb megismerése, valamint a már ismert tárolók kihozatalának növelése.

SOMFAI Attila régióvezető (Külföldi Kutatási Üzletág) a külföldi kutatási tevékenységet, illetve terveket ismertette. Megállapította, hogy elsősorban a szaktudást tudják külföldre „vinni”. Ennek érdekében különlegesen képzett szakemberekre van szükségük, akik magas szintű szaktudás mellett nyelveket jól beszélnek és emberileg is rátermettek (gazdasági ismeretek, stressz és fizikai terhelés elviselése). Az Üzletág terveinek végrehajtásához ma nem áll rendelkezésre elegendő megfelelő szakember. Az egyetemek segítségét kérte a hiány feloldásában.

BÉRCZI István igazgató (Kutatás-Művelési Mérnöki Iroda) az Iroda igen szerteágazó tevékenységéről adott tájékoztatást. Részletesen kitért a nemzetközi mércével mért feladatok megoldásához (repedezett zónák kutatása, modellezés) szükséges szakemberek iránti követelményekre (szakmai tapasztalat, nyelvtudás, tűrőképesség, fellépés, előadói és jelentésírási képesség). Felhívta a figyelmet arra, hogy a koncessziót adó országok részéről igény jelentkezik szakembereik továbbképzésére. Kívánatos lenne, ha ez Magyarországon történne.

A tájékoztatókat hozzászólások és javaslatok követték, párbeszéd alakult ki.

MESKÓ Attila köszönetét fejezte ki a tájékoztatásért, egyetértését és készségét fejezte ki az együttműködésért. Kérte, hogy nevezzék meg a hiányzó témaköröket, amelyeket az ELTE Geofizikai Tanszéke szívesen felvesz programjába. Továbbá a geofizika erősebb támogatását és a várható szakemberigény számszerűsítését is javasolta.

DOBRÓKA Mihály kifejezte, hogy a ME Geofizikai Tanszéke örömmel működik együtt MOL Rt.-vel, a szakember-utánpótlást minden szellemi, oktatási és technikai kapacitá-

sával támogatja. Felhívta a jelenlévők figyelmét arra, hogy a térinformatikai-geoinformatikai feladatok megoldására alkalmas szakemberek képzésének első lépései a Miskolci Egyetemen már megtörténtek, jelenleg is folyik geoinformatikus-képzés.

HORVÁTH Ferenc megköszönte a lényegre törő, a formalitást mellőző tájékoztatást. Más megbízatása révén jól ismeri mindkét egyetem képzését, amely alapján kijelentette, hogy magas színvonalú oktatás folyik az intézményekben. Ezt jó alappal tartotta a továbblépésre, amelynek szükségét érzi. Javasolta a megfelelő tartalmi, tematikai fejlesztések véghezvitelét. Kifejtette, hogy az oktatásfejlesztésben az olajipar a megfelelő partner, mivel ma a földtudományok terén ez az egyetlen húzó ágazat. „Az olajkutatás szép és hasznos.”

VERŐ László felhívta a jelenlévők figyelmét *distinguished lecturer*-ek meghívásának lehetőségére az *European Association of Geoscientists & Engineers* támogatásával, valamint a témába illő rövid európai tanfolyamokra.

BODOKY Tamás tájékoztatása szerint az *EAGE-PACE* alapítvány is szívesen támogat egyetemi tanfolyamokat, amire az elmúlt évben Miskolcon volt példa.

BARÁTH István a legkorszerűbb lyukgeofizikai mérőeszközök beszerzését szorgalmazta. BOKOR Csaba bejelentette, hogy a MOL Rt. tervezi a piacon kapható legkorszerűbb mérőkocsik beszerzését. A szakemberek minőségére vonatkozó kérdésére BOKOR Csaba és SOMFAI Attila kifejtették, hogy az alapképzettség általában nagyon jó, a gyakorlati ismeretek (pl. szeizmikus feldolgozás) azonban nem mellőzhetők.

POSGAY Károly véleményével BOKOR Csaba messzemenően egyetértett: a nem homokkő tárolók vizsgálatában nagy lehetőségek rejlenek. A kutatási modellek felépítését is oktatni kellene.

PÁLYI András és BODOKY Tamás a *Magyar Geofizikának* az oktatásban játszott szerepét méltatták. A lap az egyetemeket támogatja, hiszen a szerzők többsége onnan kerül ki. A doktori iskolákban résztvevők megjelent tanulmányaik után kredit pontokat kapnak. *Sajnos a MOL Rt. kivonult a lap támogatásából.* KISS Bertalan javasolta, hogy a Magyar Geofizikusok Egyesülete tartson belső vizsgálatot ez ügyben.

TAKÁCS Ernő elnök az ülést nagyon eredményesnek, konstruktívnak minősítette, az együttműködésre és az oktatásfejlesztésre számos motíváló ötlet, javaslat hangzott el. Köszönetét fejezte ki ezért valamennyi résztvevőnek.

BÉRCZI István megköszönte a GTB érdeklődését és látogatását. Kifejtette, hogy eredményt elérni — olajat találni — csak konstruktív szakmai vitákon megszülető egyezség alapján lehet.

A továbbiakban bizottsági ügyek kerültek sorra.

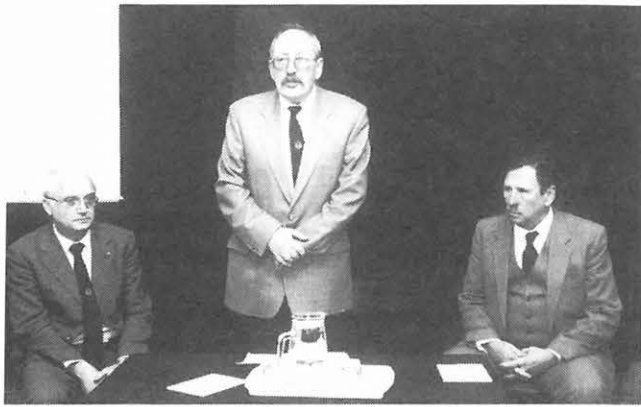
Ormos Tamás, Verő László

MEGEMLEKEZÉS A JÓ SZERENCSET! KÖSZÖNTÉS ELFOGADÁSÁNAK 104. ÉVFORDULÓJÁRÓL VÁRPALOTÁN

A Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége és az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE) Bányászattörténeti Szakszervezetének és a rendezésében április 21-én Várpalotán a *Jó szerencsét!* köszöntés elfogadásának 104. évfordulója alkalmából a

korábbi hagyománynak megfelelően ünnepi megemlékezésre került sor.

Az ünnepi ülést dr. HORN János, a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének elnöki főtanácsadója nyitotta meg. Az ülésen először dr. ZSÁMBOKI László, a Miskolci Egyetemi

BODOKY Tamás, HORN János és ZSÁMBOKY László

Könyvtár és Levéltár főigazgatója, a magyarországi bányászoknak az 1848–49-es forradalomban és szabadságharcban játszott szerepéről beszélt, majd dr. BODOKY Tamás, a

Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet igazgatója emlékezett meg EÖTVÖS Lorándról, a bányászati célú geofizika megteremtőjéről, különös tekintettel születésének 150. évfordulójára.

BODOKY Tamás megemlékezésben elhangzott báró EÖTVÖS Loránd életútjának rövid összefoglalása, amelyből az előadó elsősorban a nagy tudós gravitációs és földmágneses kutatásaira helyezte a hangsúlyt. EÖTVÖS életével kapcsolatban szó esett a Geofizikai Intézet alapításáról is, ami szintén az ő nevéhez fűződik, és arról, hogy alapítója halála után hogyan vált az intézet az eötvösi hagyományok őrzőjévé és folytatójává. A megemlékezést gazdag vetített ábraanyag illusztrálta.

Az előadások elhangzása után került sor a *Jó szerencsét!* Művelődési Központ földszintjén elhelyezett emléktábla megkoszorúzására.

Tóth Lajos

KAMARAKIÁLLÍTÁS AZ ELTE TANÁRI KLUBJÁBAN AZ EÖTVÖS-ÉVFORDULÓ ALKALMÁBÓL

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem névadója születésének 150. évfordulója alkalmából kamarakiállítást rendezett az Egyetem Tanári Klubjában *EÖTVÖS Loránd, a tudós és tudománypolitikus* címmel.

A kiállítás az Egyetemi Levéltár, az Egyetemi Könyvtár, az Eötvös József Kollégium és az MTA Könyvtárának Kézirattára eredeti dokumentumaiból mutat be értékes darabokat. Láthatók például EÖTVÖS iskolai és egyetemi

bizonyítványai, valamint kinevezései. Az okiratokon nem egyszer olyan történelmi nevek szerepelnek aláírókként, mint például TREFORT Ágost.

A kiállítást május 19-én nyitották meg az Egyetem notabilitásainak és külső meghívottaknak a jelenlétében. A megnyitó beszédet dr. KLINGHAMMER István rektorhelyettes mondta. A kiállítás június végéig tart nyitva.

Bodoky Tamás

AZ ORSZÁGOS MÉRÉSÜGYI HIVATAL 1997. NOVEMBER 27-I HATÁROZATA

A mérésügyről szóló törvény 1991. évi XLV. 4.§ (1) bekezdése, valamint az annak végrehajtására kiadott 127/1991. (X. 9.) kormányrendelet 4.§ (1), (2), illetve (5) bekezdése alapján a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet Földfizikai Főosztálya által benyújtott dokumentumok alapján Magyarország országos gravimetriai hálózatának (MGH-2000) *abszolút graviméteres állomásait* az Országos Mérésügyi Hivatal 1997. november 27-i határozatával

a nehézségi gyorsulás mérések országos etalonjává nyilvánította.

Az Országos Mérésügyi Hivatal indoklása:

Tekintettel arra, hogy Magyarország nem rendelkezik a nehézségi gyorsulás abszolút módszerrel történő meghatározásához szükséges műszerezettséggel, ezért az országos gravimetriai alaphálózat egyes állomásainak nehézségi gyorsulási értékét neves külföldi intézmények határozták meg. Az alkalmazott berendezések a Nemzetközi Súly- és Mérésügyi Hivatal (BIPM, Párizs) szervezésében rendszeresen összehasonlító mérésekben vesznek részt.

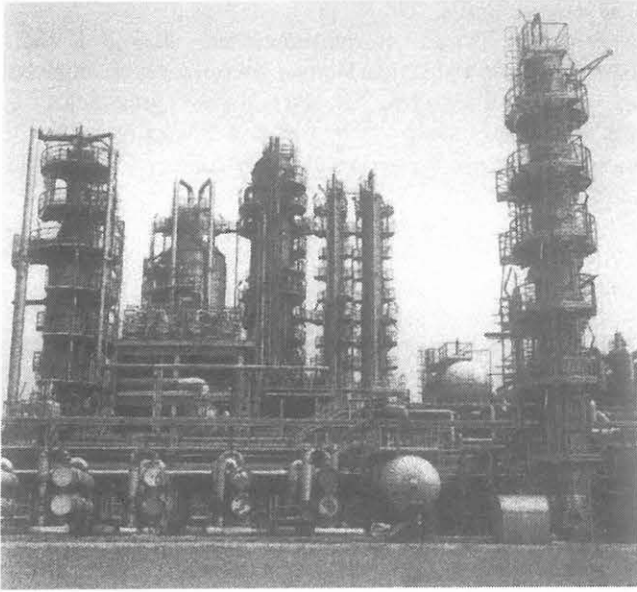
Az országos etalon státusz fenntartását az OMH a következő feltételekhez kötötte:

- 1) a jelenlegi 14 állomás nehézségi gyorsulási értékét legalább tízévente újra meg kell határozni,
- 2) a pontok száma szükség szerint növelhető,
- 3) az ismételt meghatározások, ill. az új állomásokon végzett mérések eredményéről az OMH-t értesíteni kell.

A határozat nagy jelentőségű, mert ezáltal valamennyi graviméteres mérés, amelynek pontjait bekötik az országos hálózatba, egyben nemzetközi mértékegységben (m/s^2) meghatározott nehézségi gyorsulási értékkel rendelkezik a jövőben — ha a méréseknél alkalmazott relatív gravimétereket előzőleg kalibrálták az etalonpontok között. Erre a célra az országos kalibráló bázis áll rendelkezésre, amelynek teljes kiépítését az ELGI 1998-ban fejezi be. Tekintettel arra, hogy az ELGI rendelkezik a legkorszerűbb relatív graviméterekkel, olyan esetben, amikor az OMH erő- és tömegméréseinél a legnagyobb megbízhatóságú nehézségi gyorsulási értékre van szüksége, az ELGI-t kéri fel ezen mérések elvégzésére. Hasonló felkérések várhatók a Magyar Honvédség, illetve állami intézmények hasonló témájú labor-akkreditációs törekvéseinél.

Csapó Géza

LÁTOGATÁS SZÁZHALOMBATTÁN

A Magyar Tudományos, Üzemi és Szaklapok Újságíróinak Egyesülete — hasonlóan a tavalyi, a Paksi Atomerőmű Rt.-nél tett látogatáshoz — április 16-ra látogatást szervezett Százhalombattára, a MOL Rt. Dunai Kőolajipari Vállalatához.

A program már az úton megkezdődött. Kísérőnk a MOL Rt. Kutatás-Fejlesztési Igazgatóságáról KÜRTI Attila volt, aki bevezetésképpen a 2500 éves illír-kelta hagyományokkal rendelkező Százhalombatta történetét ismertette. Megtudtuk többek között azt, hogy a település nevében semmi túlzás sincs — száznál sokkal több kelta halomsírt találtak. Római kori emlékek is vannak (régészeti szabadidőparkja látogatható, érdemes megnézni), és azt is tudjuk, hogy Árpád apánk az itteni pihenés után indul el a Dunántúl elfoglalására. Batta a török időkben — oly sok más magyar településhez hasonlóan — elnéptelenedett, majd később szerbek jöttek. Az ófaluban ma is több szerb család él.

1959-ben született az akkori Gazdasági Bizottság döntése arról, hogy Százhalombatta térségében (műút, vasút, Duna egyaránt közel van) csúcserőművet és olajfinomítót kell építeni. 1960. január 1-én jött létre a Dunai Kőolajipari Vállalat beruházó csoportja, három fővel — ebből jött létre a mai, 700 hektáron elterülő óriás.

Százhalombattán dr. GERGELY János kutatás-fejlesztési igazgató fogadott bennünket, és FORSTNER János kutatási vezető, valamint SZABÓ Zoltán fejlesztési vezető közreműködésével részletes tájékoztatást adott munkájukról, különös tekintettel a vállalati K+F tevékenységre. A kutatás-fejlesztési szolgáltató egység úgy épül fel, hogy az a MOL Rt. egész vertikumát átfogja, a nyersolaj beérkezésétől a finomításon keresztül a 3–400 féle késztermék eladásáig. Mint általában K+F munkáknál, az eredmény nem ott csapódik le, ahol azt megtermelik. Érdekes, hogy míg az éves projekt beruházás 30–50 milliárd forint, K+F-

re 1,8 milliárdot költenek, a klasszikus kutatási költség pedig 0,48 milliárd forint.

A fejlesztés több részből áll: technológiai fejlesztés, a disztribúciós hálózat fejlesztése, valamint a töltőállomások hálózatának fejlesztése — a MOL 2000 program. (Meglépő volt számomra a fejlesztés egyik eredménye, de talán egyébként sem közismert az ún. gázinga. Ennek lényege, hogy amikor az autós beáll egy MOL-kúthoz tankolni, az autó tankjában levő benzingőzőket a beömlő benzin visszanyomja a föld alatti tartályba. Onnan hasonló módon jutnak be a tartálykocsiba a kút feltöltésekor, majd a tartálykocsiból a központi tartályba. Ezen az úton a benzingőzők 95%-a visszanyerhető — ez anyagilag is fontos, de sokkal lényegesebb a környezetvédelem szempontja.)

A kutatás-fejlesztés során igen nagy súlyt fektetnek az üzemanyagok minőségével szembeni követelmények további javítására. Lényeges a benzinek oktánszámának növelése, a rákkeltő aromás szénhidrogének mennyiségének minimalizálása, a minél tökéletesebb égés, valamint az ólomtartalom csökkentése. (Bár ez utóbbi téren már nem sok a teendő. Míg 1983–84 körül az ólomtartalom 0,6 g/l volt, ez 1988-ra 0,4-re, 1993-ban 0,15 és 1994-ben 0,1 g/l lett. Jelenleg már csak egy fajta ólmozott benzin kapható, 1999-től ez is megszűnik.) Az egészségügyi normák szigorodásával együtt jár a minőség szigorodása. Cél, hogy a MOL Rt. ne kövesse, hanem diktálja a feltételeket. Termékeik paraméterei ma már többségükben megfelelnek az Európai Unió normáinak, sőt nem egy közülük annál szigorúbb feltételeknek is eleget tesz.

Komoly kísérletek folynak az útjavítások során felmárt aszfalt újrafeldolgozására, valamint a Magyarországon évente keletkező több 10 ezer tonnányi gumiabroncs-hulladék hasznosítására — például megőrlés után az aszfaltba történő bekeverés útján.

Százhalombatta városának nem sok panaszja lehet a Dunai Kőolajipari Vállalatra. Hihetetlen, de igaz: az egész DKV évente 400 kg szennyező anyagot termel — a nem is olyan távoli Budapest 30 ezer tonnát. Talán ezért is járul hozzá a helyi önkormányzat a DKV területén akárhány új üzem nyitásához. Egyetlen feltétele van csupán: az eddigi szennyezőanyag-kibocsátás mennyisége nem nöhet. Ha tehát belép egy új szennyezőforrás, akkor a már meglévő többiét kell csökkenteni! (Érdekes megoldás. Azt hiszem, máshol is követni lehetne ezt a felfogást...)

Sok érdekeset láttunk. A 700 hektáros iparóriás olyan, mint egy zöld park. Megnyugtató, hogy törődéssel, odafigyeléssel (és nyilvánvalóan nem kis pénzzel) még az ilyen potenciális veszélyforrás is megszelídíthető, és környezetbaráttá tehető. A MOL Rt., ill. a DKV közreműködő munkatársainak köszönjük az érdekes és szakszerű tájékoztatást, egyesületünk részéről pedig KOMORNIK Ferencnek a program kitűnő megszervezését.

Tóth Lajos

KÖNYVISMERTETÉS

PAPP Simon: Életem

Rendhagyó könyvismertetés ez, sokkal több annál. Dr. KÖRÖSSY László, a Magyar Geofizikusok Egyesületének alapító tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagja, Állami Díjas geológus az írásához mellékelt levélben így indokolta, miért tartotta fontosnak a kortárs emlékeivel kiegészíteni a szigorúan vett ismertetést: „Szerettem volna a magukat sértve érzett kollégák helyzetének pár szóval való magyarázatát is szóvá tenni — igen nehéz volt akkor az élet.”

Ez a könyv sok pontos ismerettel gyarapítja tudománytörténetünket. A szerzőnek a rá jellemző következetességgel vezetett naplójait, jegyzeteit dolgozta fel a Magyar Olajipari Múzeum igazgatója, TÓTH János és munkatársa, SRÁGLI Lajos.

A naplók kisméretű zsebkönyvek, amelyek a MAORT-per idején kerültek az akkori MASZOVOL földtani adattárába, ahol már korábban is gyűjtöttük a MANÁT irodájának romjaiból megmentett és más olajvállalatoktól maradt iratokat. Ugyanitt őriztük PAPP Simon, volt MAORT-vezérigazgató néhány keskenyfilmjét is a pápuai (Új-Guinea) munkájáról. De volt néhány második világháborús film is szovjet hadifoglyokról, amelyeket G. A. DUNYAMOLOV, az akkori főgeológus megaláználta és minket féltve a vádtól, hogy ilyesmit rejtegetünk, elrendelte megsemmisítésüket. A magyar írásbeli anyagot értékes forrásanyagként sikerült megmentenünk a sok átszervezés, költözködés és helyszűke között is.

PAPP Simon professzor, akadémikus és vezérigazgató méltán írta magáról (a 85. oldalon): „Olyan eredményeket értem el a kőolaj- és földgáz kutatás terén, amelyeket előttem egyetlen magyar geológus sem tudott felmutatni.”

Élete szerencsésen indult. Önéletrajzában említi kiváló tanárait a kolozsvári egyetemen. Kiemeli SZÁDECZKY-KARDOSS Gyulát, a földtan professzorát, akitől nemcsak szakmát, tudást tanult, hanem emberségből példát, szorgalmat, vendégszerető házában jó modort, emberekkel való bánást is, amint azt ő maga írja.

Tanársegédeskedés után az egbelli olajmezőre került, ahol nemcsak a helybeli olajkutatásban, feltárásban nyert gyakorlatot, hanem részt vehetett abban a világraszóló felismerésben is, hogy a báró EÖTVÖS Loránd torziós ingájával végzett geofizikai mérések alkalmasak a mélyebb olajtároló szerkezetek felkutatására is. A világon az első olajkutató gravitációs méréseket 1915 nyarán itt végezték PEKÁR Dezső és munkatársai BÖCKH Hugó miniszteri tanácsosnak, a magyarországi kőolaj- és földgáz kutatás akkori vezetőjének megbízásából. Az egbelli gravitációs anomália csaknem pontosan egybeesett a PAPP Simon által földtani térképezéssel megállapított felboltozódással.

Ennek a felfedezésnek az elterjedését akkor késleltette az első világháború, utána pedig Egbell az újonnan létesült Csehszlovákia része lett és a külföld gyakran csehszlovákiai (Gbely) kőolaj-kutatási eredményt említi.

A továbbiakban sok fontos — a történelmi Magyarországon, Albániában, Törökországban, majd Új-Guineában, Kanadában és Németországban végzett — kőolajkutatásról értesülünk naprakészen, ahol dolgozott vagy tanulmányúton volt. Közben sok neves kutatóval, különféle földtani viszonyokkal és kőolaj-előfordulásokkal ismerkedett meg, őt is megismerték, bevonták a munkába. Érdemként említik, hogy nagy kőolaj-érdeklőségeket nyert meg magyarországi kutatásra, pénzbefektetésre. A versengő vállalatok erőszakkal is töreksenek hasznot hozó kutatási területek megszer-

zésére. Itt, Európa közepén, ahol jó utak, kedvező éghajlat és alkalmas földtani viszonyok vannak, csábító a terület. A Dunántúlra törekvő EUROGASCO-val lehetővé vált a MAORT megalapítása, felvirágoztatása, ami PAPP Simon örök érdeme.

Sikeres kutatási módszereit, tanulságait keresve írásaiban keveset találunk ezekről, de mégis van iránymutatás számunkra. Például: „Pesszimiztikus vélemények ellenére sem szabad elegendő vizsgálat nélkül területeket diszkreditálni vagy elhanyagolni, bármilyen kiváló és előkelő tudósoktól származnak ezek.” (Bányászati, Kohászati Lapok 1939, 72, 9, 239. oldal). Vagyis kutatni kell, amíg csak van cél, remény a sikerre. Márpedig hazánkban még most is van és ezt feladni kényelmes, de helyes? Az ország kőolajföldtani viszonyait és eredményeit, lehetőségeit nem ismerő külföldiekre bízni, a saját tapasztalt geofizikusaink, geológusaink mellőzésével.

PAPP Simon olajkutató munkájában már az egbelli kezdetektől nagyra becsülte és alkalmazta a geofizikai módszereket, ez volt sikereinek egyik kulcsa.

Az *Életem* tanúsága szerint ő elérte a pályáján elérhető legnagyobb sikeresség dicsőségét, de a legnagyobb borzalmat is, a méltatlan halálra ítéletét is. A jó- és balsorsában is nagy embernek bizonyult. De ember voltunkkal a tévedés is velejár: a nagy embereket nagy tettekre sarkallja a dicsőségvágy, ami közben a pályatársak vetélytársakká válhatnak, egymás életét és emlékét megkeseríti a „kié a dicsőség” eldöntése. Ilyen az első jelentős olajmező, Budafa felkutatása is, ahol döntő volt a felboltozódás tetővidékének helyes megállapítása. Ez pedig PÁVAY VAJNA Ferenc részletes rétegdőlés-méréseivel sikerült, amelyek alapján a B-2 sikeres fúrás mélyült. Azt állítani, hogy PÁVAY nem tudott rétegdőlést mérni, csak tréfas túlzás. Ezt az eredményes fúrás alapján állíthatjuk, de akkor keserűséget okozott, amit PÁVAY VAJNA Ferenc a Földtani Intézet 1934. évi vitaülésén szóba is hoz: „Az olaj felfedezésének anyagi előnyök mellett a dicsősége is olyan nagy, hogy abból valami juthatott volna az úttörőknek is és azt elvenni akarni hálátlan-ság, de nem újság — magyar sors.” Nekünk nem feladatunk az igazságtétel, de sajnáljuk nagy elődeinket megkeseredett harcuk miatt. A dicsőség mindkettőjüké, PAPP Simon az elismerésben szerencsésebb, de a későbbi kegyetlen meghurcolásban szerencsétlenebb.

Az *Életemben* méltatlan szavakat találunk ANGYAL Ferenc bányamérnökről is, ami jóvátételt érdemel. Őt hűségesen szolgált vállalata a bajorországi Fürsteneckbe küldte, többekkel együtt a féltett MAORT-felszereléseknek a háború pusztításától való megmentésére. Ez szerencsésen sikerült is, nagy része az amerikai megszállás után mint amerikai vagyon hazajutott. De itthon ANGYAL Ferencet az üzemi bizottság mint „nyugatos” elbocsátotta. Munka nélkül nyomorgott, amit a már hatalmát veszített vezérigazgatónak tulajdonított és ezért tiszteletlenül nyilatkozott róla, ami az ÁVH-hoz is eljutott. Az egyik oda bejáratos a kezébe került írást eljuttatta PAPP Simonhoz, amivel ellenséggé tette

öket. Később ANGYAL Ferencet 15 évi fegyházra ítélték, ami halálát okozta. Ebben a kegyetlen időben POKKER Ernő bányamérnököt beidézte az ÁVH, amitől jobban félt, mint a haláltól, és leugrott a B-132 fűrés tornyából. Zsebében cédulát találtak, bocsánatot kért szüleitől, „nem tehettem mást” szavakkal.

Elítélő szöveget találunk egy geológus társunkról is, a rákényszerített szerep miatt. Ugyanőt, aki később külföldi egyetemeken tanított és szép stílusú könyvekkel bizonyította tehetségét és gazdagította a kőolaj irodalmát, PAPP Simon máshol a jó képességű, eszes, ügyes szavakkal értékeli.

Nehéz idők voltak ezek, a szereplőket nem szabad helyzetük ismerete nélkül elítélni. Amikor PAPP Simon elmarasztal valakit, az érthető, ő a halálos ítélet fenyegetettségében az életéért küzd, férfiasan, de kevés reménnyel, mert a koholt per nem az igazságot kereste. Ezen esetben a kőolaj-termelés államosítása volt a cél, bármilyen embertelen áron. Néhány szereplő kedvezőtlen, fájó emlékét szóvá kívántam tenni, ha az igazat keressük.

Megismerjük börtönélete éveit 1948. augusztus 12-től kezdve. Leírása rövid, tárgyilagos, nem panaszkodik, csak leírja az eseményeket. 1955. július 3-án este beszólt cellájába az őr: „Simon bátyám, szedje a holmiját, menjen haza.” És mennyi fájdalom van a pár szóban: „Nekem nincs otthonom.” Kérvényeznie kellett, hogy még egy éjjelt börtönében maradhasson.

Amikor szabadul, nincs otthona., nincs senkije. „Volt tisztviselőim és barátaim, dr. BÓNÉ András (közgazdász geológus) és AJTONYI Károly kerestek lakást számomra...”, ebben az albérleti szobájában magányosan töltötte hátralevő idejét. Hálásan írja, hogy barátai, volt munkatársai felkeresték, segítettek. Hozzátartozói, gyermekei nem voltak. Sorsa hasonló volt, mint PAPP Károly professzoré, aki kis házában, szülőfalujában nyomorgott, pedig óriási földgázkinccsel (Kissármás) gazdagította az emberiséget, vagy PÁVAY VAJNA Ferencé, aki a kőolajnál is maradandóbb gyógyvizeket fakasztott városok számára és egy bányamunkás-házban élte le öreg napjait. PAPP Simon elvesztette lakását, amikor feleségét, aki nemsokára meg is halt, kitelepítették egy alföldi tanyára. Magányosan siratta élete munkáját, főleg elvesztett könyveit. Ma nem emlegetik, de az olajjövendők segítségével egész falurészek épültek sokgyerekesek számára ONCSA-házakból, miközben ő öregen alig tudott megél-

ni. Akiknek akkor intézkedési lehetőségük lett volna érdekében az általa felvirágoztatott olajiparban, magas állásukat neki köszönhették, mégis hűvösen fogadták. Csalódnia kellett az amerikaiakban is, akik sorsára hagyták, kiszolgáltatták, feláldozták.

(ONCSA: Országos Nagycsalád-védelmi Alap. Régebben ONCSA-telepek épültek a falvak mellett, szép és odaiálló, stílszerű, masszív családi házakkal és telkek, kertek, amelyeket az első világháborúban kitüntetések kapott katonák, nagycsaládok kaptak (tisztok nem!) a magyar államtól, amit főleg az olajtermelés állami bevételeiből építettek. Akkor a MAORT a nyereségét nem vihette külföldre, Magyarországon kellett beruháznia. Így épültek a MAORT-lakótelepek is Nagykanizsán és más olajipari létesítmények helységeiben (Bázakerettyén, Lovászipan stb.). Így épült az olajvezeték Budapestre, vagy a MAORT nyugdíjintézmény házai Lágymányoson, mint beruházások. Mindezeket később nem emlegették, mert a MAORT-per és PAPP Simon pere idején nem volt célszerű, időszerű, így feledésbe mentek.)

Az amerikaiakhoz való nagy hűségében idegenkedett a szovjet olajos szakértőktől, pedig a velük kapcsolatba kényszerült magyar MASZOLAJ-alkalmazottak nemcsak jó szakembereket, hanem igaz magyarbarátokat is találtak köztük, akik közül nem egy többet szenvedett saját országa viszonyai miatt, mint mi. Nagy olajiparuk létrehozói közt sok jól képzett ember volt, akik minket megismerve megszerettek és mindenben segítettek. PAPP Simon professzor említi, hogy érdeklődött felőle a szovjet akadémia elnöke, ami kérdéses, mert az elnök többnyire pártember volt, nem geológus. De valóban érdeklődött és barátságát kereste M. I. VARENCOV akadémikus, az egyik legkiválóbb szovjet olajgeológus. Kár, hogy a professzor idegenkedett tőle. Ha barátokká válnak, biztosan védelmére kelt volna későbbi nehéz sorsában, mint más magyaroknak is.

Fiatalabbjaink számára tanulság PAPP Simon, PAPP Károly, PÁVAY VAJNA Ferenc sorsából: mind kiváló emberek voltak, de mind gyerektelenek. Ezért idős korokra természetellenesen magányos, elhagyatott sors várt rájuk, nem pedig sok gyermekük, unokájuk, a család meleg szeretete, ami az élet legszebb ajándéka. A család fontosabb a hírnévnél, de még a kőolajnál is, mert okos mondás: „Az élet fontosabb az életszínvonalnál.”

Kőrössi László

A MAGYARORSZÁGON VÉGZETT ELSŐ GEOFIZIKUS MÉRNÖKÖK 45 ÉVES ÉVFOLYAMTALÁLKOZÓJA

Magyarországon az első geofizikus mérnökök 45 évvel ezelőtt, 1953-ban kapták meg diplomáikat. A Sopronban 1949-ben létrehozott Földmérőmérnöki Karon a hallgatók a II. évfolyam elvégzése után választhatták a földmérő mérnöki, vagy a geofizikus mérnöki szakot. A geofizikus mérnöki szakot 15 hallgató választhatta, akik közül hat (BOROS Bálint, ERKEL András, HARTNER Mihály, KISS Zoltán, MOZSOLITS Tibor és VÁNDOR Béla) már elhagyott bennünket. A megfogyatkozott létszámú évfolyam tagjai közül hat (BENCZE Pál, GEREBEN László, HOFFER Egon, MARKÓ László, SZABADVÁRY László és UJFALUSSY Antal) tudott a találkozóra eljönni, három (ANNAU Edgár, SZÉNÁSI Sándor és POLHAMMER Manóné TELKESSY Márta) más irányú elfoglaltsága miatt nem vehetett részt a találkozón.

A találkozókat Sopronban a földmérőkkel együtt 5 évenként rendszeresen megtartjuk. A program ezúttal módosult. Az összejövétel a Hotel Szilencióban 1998. május 22-én pénteken délután 3 órakor kezdődött két- és többoldalú beszélgetéssel, amelyet este közös vacsora követett a hotel éttermében a családtagokkal együtt. Szombaton délelőtt 11 órakor a volt Alma Mater, a Soproni Egyetem rektori tanácstermében az Egyetem oktatási rektorhelyettese adott tájékoztatót az Egyetem helyzetéről és az integrációs tervekről, majd kérdésekre válaszolt. A találkozó „hivatalos” része ezzel befejeződött.

A Sopronban élő évfolyamtársak vállalták, hogy az emlékezés virágait elhelyezik volt tanáraik sírjain.

Bencze Pál